

Ontologie “Tipuri de existențe și formele conștiinței ca fundament al ființării umane”.

Știm cu toții destul de bine că Ontologia este domeniu central al reflecției filosofice, studierea căroră are ca scop înțelegerea reflecției filosofice, studierea căroră are ca scop înțelegerea științifică a întregului spectru al realității: de la realitatea anorganică până la cea social organizată. Ea (realitatea) include atât realitatea materială, cât și cea spirituală sau mixtă. Toate fiind unificate prin prisma cunoașterii științifice. Studierea, familiarizarea doctoranzilor cu tematica acestui curs permite depășirea unei specializări înguste și înlăturarea consecințelor acesteia atât prin prisma studierii generale a realității și a înțelegerii raportului dintre general și specific, cât și prin prisma abordării pluralității aspectelor cunoașterii științifice, ce deschide noi aspecte de cercetare atât a “vechilor” domenii de cercetare, cât și evidențierea unor aspecte noi de investigație. Referinduma la tipuri de existență pot zice că toate conceptele filozofice, de oricând și oriunde, au postulat o existență, adică un anumit conținut al lumii. Sunt cinci tipuri ale existenței:

1. Tipul existențial, cu înțelesul și funcția de a desemna faptul existenței, al ființării, faptul că ceva se află, este dat.
2. Tipul atributiv sau predicativ desemnând faptul că ceva aparține, este atribuit unui altceva
3. Tipul definițional care are funcția de a desemna echivalența, sinonimia, în cadrul definițiilor, între definit și definitoriu, între noțiunea pe care o definim și descrierea prin care o definim
4. Tipul de incluziune desemnează faptul că o anumită mulțime este cuprinsă în sfera altei mulțimi, ca specie a genului.
5. Tipul de apartenență, redând faptul că un individ este inclus într-o clasă.

Existența este faptul de a fi, de a avea o realitate obiectivă, independent de conștiința celui care gândește sau percepe această realitate.

Existența este un concept fundamental cuprinzând cu dificultate totalitatea determinărilor sale.

Aperceptiv, existența este o fenomenalitate dinamică, primară, reprezentarea minimală mijlocită de simțuri. Realitatea nemijlocită a percepției intră însă în starea conceptuală a 'existenței' doar prin apariția limbajului semnificativ care permite diferențierea și interpretarea precisă a obiectului existent.

Doar conștiința face posibilă perceperea reflexivă a existenței și a formelor sale, prin raporturi de construcție și obiectivare a limbajului desemnând realitatea obiectivă. (Desemnarea existenței ca fiind un produs al conștiinței individuale sau al imaginarului este punctul de vedere naiv al solipsismului.)

În timp s-au disociat două ipoteze asupra 'existenței realității', una obiectivista sau materialista, care afirmă o realitate 'existentă autonom' față de subiect, și o ipoteză 'idealistică', a dependenței realității de cel care o percepe și o reprezintă.

Două tipuri după părerea mea foarte importante sunt **existența socială și conștiința socială** care se referă atât la articolul dat atât și la ființarea umană.

Existența socială și conștiința socială, categorii fundamentale corelative ale materialismului istoric, care desemnează latura materială și cea spirituală a vieții sociale; raportul dintre ele constituie problema fundamentală a științei despre societate.

Karl Marx a distins pentru prima oară, din mulțimea relațiilor sociale, relațiile de producție, ca relații obiective, ca element fundamental al existenței sociale care determină, în ultimă analiză, procesele spirituale ale vieții sociale. „Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința“ (K. Marx).

Existența socială este constituită din ansamblul elementelor vieții materiale a societății: cadrul geografic, densitatea populației, creațiile materiale ale oamenilor și relațiile materiale care se stabilesc între om și natură și între oamenii înșiși în procesul muncii sociale, relații care au, în ansamblul vieții materiale, un rol de prim ordin și care sînt determinante, în ultimă analiză, în apariția și dezvoltarea conștiinței sociale.

Conștiința socială este constituită din ansamblul elementelor de reflectare și apreciere a vieții materiale: reprezentări, sentimente, mentalități, idei, cunoștințe, noțiuni, convingeri, teorii ș.a. În raport cu conștiința individuală, conștiința socială este o reflectare mai multilaterală și generalizată a existenței sociale. Conștiința socială are o structură complexă, diferențiindu-se, în plan *vertical*, pe nivele deosebite de profunzime în reflectarea realității: conștiința comună și conștiința sistematizată, psihologia socială și ideologia, iar în plan *orizontal* în mai multe forme ale conștiinței sociale (politică, juridică, morală, estetică, științifică, filozofică, religioasă); aceste planuri se întrepătrund, în fiecare formă a conștiinței sociale, distingîndu-se elemente de nivelul conștiinței comune și de nivelul conștiinței sistematizate, teoretice, elemente de psihologie socială și de ideologie.

În opoziție cu concepțiile idealiste, care explică dezvoltarea socială prin diverși factori ideali, materialismul istoric demonstrează că viața materială este factorul prim, determinant, iar viața spirituală este factor secund, reflectarea vieții materiale. „Conștiința (das Bewusstsein) nu poate fi niciodată altceva decît existența conștientă (das bewusste Sein), iar existența oamenilor este procesul real al vieții lor“ (K. Marx). Conștiința socială poate stimula sau frîna dezvoltarea existenței sociale, după cum reflectă interesele claselor progresiste sau ale celor reacționare, după cum reflectă sau nu cerințele obiective ale dezvoltării istorice.

Conștiința socială nu este o reflectare mecanică a existenței sociale. Materialismul istoric subliniază interacțiunea dintre existența socială și conștiința socială, rolul activ al conștiinței sociale față de existența socială. Există o independență relativă a conștiinței sociale față de existența socială. Pe fondul acestei independențe relative, conștiința socială își exercită acțiunea ei asupra existenței sociale, evidențiindu-și funcția sa critică, creatoare și transformatoare.

Formele conștiinței sociale, termen care denumește generic diferite formațiuni spirituale, diverse domenii care alcătuiesc conștiința socială, respectiv: conștiința politică, conștiința juridică, conștiința morală, arta, știința, religia, filozofia.

Formele conștiinței sociale sînt ansambluri relativ distincte de reprezentări, idei, concepții care se deosebesc între ele mai ales prin obiectul specific reflectat cu precădere de ele (adică prin faptul că reflectă în mod direct zone sau domenii relativ diferite din ansamblul realității). Totodată, unele din formele conștiinței sociale se deosebesc între ele nu atît prin obiectul reflectat, adesea parțial comun, cît prin modalitatea specifică, mai mult sau mai puțin diferită, în care se realizează și prin care se cristalizează reflectarea (concepțe științifice, programe și norme politice, imagini artistice și opere de artă, principii și dogme religioase, norme morale, de drept, reprezentări ale simțului comun etc).

Prin urmare, concomitent cu caracterul relativ distinct al formelor conștiinței sociale, trebuie să se țină seama și de comunitatea lor mai mare sau mai restrînsă de obiect și de mijloace ale reflectării, de întrepătrunderea lor în ansamblul conștiinței sociale. Deși conștiința socială se află „în cadrul anumitor forme comune, forme de conștiință“ (Marx) care sînt componente comune ale conștiinței unor clase sau grupuri sociale diferite, ea se disociază în conținuturi ideologice opuse. Aceeași problematică solicită în mod general conștiința socială într-o epocă istorică dată, dar răspunsurile pe care aceasta le dă poartă amprenta intereselor și năzuințelor unor clase sau grupuri sociale diferite.

În cadrul fiecăreia dintre formele conștiinței sociale se disting cele două nivele: al conștiinței *comune* și al conștiinței *sistemizate*, al *psihologiei* colective și al *ideologiei*. Constituirea formelor conștiinței sociale se datorează dezvoltării și diversificării crescînde a existenței sociale, complicării diviziunii sociale a muncii, a nevoilor sociale și, în mod corespunzător, a formelor activității social-istorice a oamenilor. Existența socială determină, în ultimă instanță, prin relațiile de producție dominante, caracterul, structura, dezvoltarea și funcționalitatea conștiinței sociale.

Afirmînd primordialitatea existenței sociale în raport cu conștiința socială, materialismul istoric subliniază, de asemenea, independența relativă a conștiinței sociale față de existența socială și existența unor modalități specifice de dezvoltare și schimbare, proprii diferitelor forme ale conștiinței sociale. Totodată, alături de discontinuitatea provocată de schimbările din existența socială, în dezvoltarea diferitelor forme ale conștiinței sociale există o continuitate, fiecare dintre ele folosind și prelucrînd un material ideatic și un sistem de valori moștenit din trecut. În opoziție cu materialismul „economic“, materialismul istoric subliniază rolul activ al formelor conștiinței sociale în dezvoltarea societății, rol realizat prin intermediul diferitelor laturi ale practicii sociale de care sînt condiționate și prin care se obiectivează diversele forme de conștiință.

Existența formelor conștiinței sociale ca formațiuni spirituale relativ distincte și înțelegerea deosebirilor de conținut și de formă între ele constituie un punct esențial de plecare în aprofundarea cercetărilor din domeniile științelor sociale, în diversificarea educației pentru cultivarea și dezvoltarea conștiinței.

Lucrarea elaborată de către Andrei Staricov

Student la anul 1 grupa a VI FILOSOFIE